

گزارش «فرهیختگان» از بازار پرسود فروشندگان غیر نقد ماشین که حداقل سالی ۵۰ درصد سود می گیرند

ریسک بزرگ قسطی خریدن خودرو

یامیند جرحیمی
مدیرنگار گروه اقتصاد

شاید در شرایط تورمی کنونی، خرید اقساطی خودرو برای بسیاری از افراد گزینه‌ای مقرون به صرفه به نظر برسد؛ چرا که با وجود نرخ سود بالا در لیزینگ‌ها، این نرخ هنوز از تورم کمتر است. علی خسروانی، نایب رئیس اتحادیه فروشندگان خودرو تهران در گفت وگو با «فرهیختگان» به توضیح چگونگی عملکرد لیزینگ‌ها و نحوه محاسبه سود اقساطی پرداخت و بیان کرد که لیزینگ‌ها برای تأمین منابع مالی از بانک‌ها استفاده کرده و با اعمال کارمزدهای اضافی، نرخ سود مؤثر را تا سالانه ۴۸ درصد افزایش می دهند. بررسی ها نشان می دهد که در حال حاضر بیش از ۸ مجموعه و پلتفرم مختلف در این زمینه فعالیتند. این مجموعه‌ها در ازای دریافت نیمی از قیمت خودرو (چه صفر و چه کارکرده)، چک صیادی، مدارک شناسایی، سکوئی و شغلی، و در برخی موارد ضامن، خودرو را به مشتریان تحویل داده و سند را به صورت رهنی در اختیار خود یا بانک می گذارند. فعالان بازار خودرو می گویند خریداران خودروی قسطی علاوه بر سودهای بالای این معاملات (بعضاً تا سالانه ۵۰ درصد)، باید مراقب فروشندگان غیر معتبر هم باشند. همچنین آنان توصیه می کنند که خریداران تنها از نمایندگی های مجاز و مراکز دارای جواز کسب خرید کنند. بررسی دقیق خودرو از نظر فنی و کارشناسی قبل از خرید برای جلوگیری از هرگونه کلاهبرداری و مشکلات احتمالی نیز از دیگر موضوعاتی است که فعالان بازار خودرو به خریداران خودروهای اقساطی توصیه می کنند.

فعالیت بیش از ۸ سایت فروش اقساطی خودرو

بررسی های «فرهیختگان» از وضعیت خرید و فروش اقساطی خودرو نشان می دهد در حال حاضر بیش از ۸ مجموعه، سایت و پیج اینستاگرامی هستند که در این بخش فعالیت می کنند و در ازای دریافت (اغلب) نیمی از قیمت خودرو صفر یا کار کرده و همچنین دریافت چک صیادی، مدارک شناسایی و سکوئی و همچنین مدارک شغلی و در برخی موارد با حضور ضامن خودرو را به افراد تحویل داده و سند را در رهن خود یا بانک نگه می دارند. از جمله این پلتفرم های می توان به کارنامه، ماشینچی، کیان خودرو، آرشا خودرو، مبین خودرو و همراه کانیک اشاره کرد.

شرایط خاص پلتفرم های خودروی قسطی

نرخ تسهیلات اغلب این مجموعه ها ۳ تا ۴ درصد به ازای هر ماه اعلام شده که معادل ۳۶ تا ۴۸ درصد سود سالیانه است. اطلاعات دریافتی توسط «فرهیختگان» که در جدول ذکر شده، برای خودروی کوییک محاسبه شده است. طبق بررسی های «فرهیختگان»، تا اطلاع ثانوی ارائه خدمات فروش خودروی اقساطی توسط پلتفرم ماشینچی متوقف شده است. پلتفرم اتو نیز متأسفانه با وجود پیگیری های صورت گرفته از سوی خبرنگار روزنامه «فرهیختگان»، پاسخگو ی تلفنی نداشت و اطلاعات آن در جدول نیامده است. اما در خصوص سایر پلتفرم ها انطور که در جدول آمده، بین ۵۰ تا ۶۰ درصد از قیمت خودرو در ابتدا از مشتری دریافت می شود. برای مابقی قیمت خودرو، هر پلتفرم شرایط و خواسته های خاص خود را دارد و مشتری یا یک تیپ قرارداد یا رویه استاندارد و مشابه از سوی این پلتفرم ها رو به رو نخواهد شد. مدت قراردادها معمولاً از ۴ تا ۶ ماه تا ۲۴ ماه متغیر بوده و حتی ۳۶ ماه نیز وجود دارد. در همه پلتفرم ها مالکیت خودرو به خریدار منتقل می شود اما سند خودرو در رهن شرکت باقی می ماند. این قراردادها «اجاره به شرط تملیک» است، که به این معنی است که پس از پرداخت کامل اقساط، مالکیت خودرو به خریدار منتقل می شود. برخی از پلتفرم ها معمولاً گردش حساب بانکی نیز از مشتری می خواهند و این گردش حساب ماهانه باید ۳ برابر مبلغ اقساط باشد. خبرنگار «فرهیختگان» بسیاری از اطلاعات جدول گزارش را در گفت وگو با کارشناسان پلتفرم ها تهیه کرده اما برخی از این داده ها به صورت آنلاین نیز در وبسایت این پلتفرم ها موجود است. برای مثال، در وبسایت پلتفرم «کیان خودرو» محاسبه آنلاین اقساط خودرو نیز امکان پذیر است. برای نمونه، به جز شرایط خاصی که این پلتفرم دارد، محاسبه آنلاین اقساط خرید خودرو از این پلتفرم نشان

می دهد اگر خریدار قصد داشته باشد یک خودرو به قیمت ۶۰۰ میلیون تومان را خریداری کند، این پلتفرم ۳۰۰ میلیون تومان (۵۰ درصد کل قیمت) را وام می دهد. اگر فرضاً تعداد اقساط را ۳۶ ماه یا ۳ سال در نظر بگیریم، فرد باید ماهانه ۱۳/۵ میلیون تومان قسط در ۳۶ پرداخت کند که مجموع اقساط به ۴۸۸ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان خواهد رسید.

نرخ سود پلتفرم های خرید قسطی خودرو ۴۸ درصد

گفته شد که نرخ مؤثر سود در یافتی پلتفرم ها بعضاً تا سالانه ۵۰ درصد نیز می رسد، این در حالی است که سود صندوق های در آمد ثابت حول و حوش ۳۰ درصد، سود سپرده های بانکی ۲۰ تا ۳۰ درصد و سود تسهیلات بانکی نیز حول و حوش ۲۳ تا ۲۵ درصد است. البته اعداد و ارقام در بازار های غیر رسمی نسبتاً بالا بوده و معمولاً بالای نرخ تورم سالانه است. در این شرایط پرواضح است به اصطلاح بازاری ها، برای آن هایی که با پول نمی توانند کار کنند، اخذ وام و تسهیلات با نرخ خرید اقساطی خودرو کاهش می یابد، زیرا در این وضعیت افراد تمایل بیشتری به

اما در بازار تحلیل متفاوتی وجود دارد و بازاری ها می گویند در این شرایط توری حتی اعداد عجیب و غریب ۴۰ تا ۵۰ درصدی هم چون به اندازه تورم بوده، برای افراد مقرون به صرفه است، علی خسروانی، نایب رئیس اتحادیه فروشندگان خودرو تهران در گفت وگو با «فرهیختگان» درباره مزایا و معایب خرید و فروش اقساطی خودرو می گوید: «اولاً، در شرایط تورمی، این خرید برای بسیاری از افراد مقرون به صرفه است. در ابتدا باید به این نکته اشاره کنیم که نرخ سود پول در بازار های غیر رسمی ایران بسیار بالاست. به طور خاص، لیزینگ های دولتی و بانکی که اکثر طرف قرارداد ما هستند، نرخ مؤثر شان حدود ۴۸ درصد است. اگر به شما گفته شود که نرخ سود ۲۶ درصد یا ۲۸ درصد است، می توانم ثابت کنم که این حرف نادرست است. این مؤسست چگونه عمل می کنند؟ به عنوان مثال، وقتی شما درخواست وام یک میلیارد تومانی می دهید، نرخ سود را بر اساس یک میلیارد محاسبه می کنند، اما در عمل به شما تنها ۷۱۵ میلیون تومان پرداخت می شود. یعنی حدود ۳۰ درصد از وام را تحت عنوان «توسعه بازار» از شما کم می کنند. بنابراین، نرخ مؤثر این لیزینگ ها حدود ۴۸ درصد است.»

پلتفرم ها و لیزینگ ها چطور کار می کنند؟

در خصوص اینکه پلتفرم ها و لیزینگ ها چطور کار می کنند، خسروانی می گوید: «بانک ها خوشان برای تأمین منابع مالی لیزینگ ها از بانک های دیگر استفاده می کنند و خود این بانک ها از لیزینگ ها حدود ۱۰ درصد سود می گیرند. طبق مصوبه شورای پول و اعتبار، نرخ سود تسهیلات باید ۲۳ درصد باشد، اما بانک ها به منظور دور زدن این مصوبه، از روش هایی مانند کارمزدهای بازاریایی و هزینه های اضافی استفاده می کنند تا به نرخ مؤثر بالاتری دست یابند. در نهایت، نرخ مؤثر سود تسهیلات، حتی از نرخ مصوبه شورای پول و اعتبار، به ۴۸ درصد می رسد.

در این شرایط، اگر شرکتی بخواهد فروش اقساطی داشته باشد، باید نرخ سود بالاتری اعمال کند. چرا؟ چون بانک ها و صندوق های بورسی در حال حاضر نرخ سود بالاتری دارند، و شرکت ها برای جبران هزینه های خود، باید از نرخ های بالاتر سود استفاده کنند.»

خسروانی تکمیل کرد: «اگر تولیدکنندای بخواهد کالای خود را به صورت اقساطی بفروشد، قسمتی از این سود را از مشتری می گیرد و قسمتی دیگر را از محل فروش کالا جبران می کند. برای مثال، در بسیاری از خودرو های چینی یا موتنازی، قیمت کارخانه ای یک خودرو مثلاً ۵ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومان است، اما قیمت بازار آن ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون تومان. تولیدکننده این تفاوت را از طریق فروش اقساطی جبران می کند و در نتیجه، قیمت نقلی خودرو کاهش نمی یابد. در شرایط تورمی، که مردم انتظار افزایش قیمت ها را دارند، این نوع خرید خودرو مقناضی بیشتری پیدا می کند، زیرا افراد می بینند که حتی با نرخ سود ۴۸ درصد، این نرخ از تورم کمتر است و بنابراین خرید اقساطی همچنان مقرون به صرفه به نظر می آید. اما در شرایطی که بازار به طور کلی ثابت دارد و قیمت ها افزایش زیادی ندارند، تقاضا برای نظارت اتحادیه ها هستند و در صورت بروز هرگونه تخلف، می شود به سرعت پیگیری کرد. در صورتی که تخلفی از سوی این مراکز صورت گیرد، اتحادیه می تواند از ادامه فعالیت آن ها جلوگیری کند. اما مراکزی که فاقد پروانه کسبند، هیچ نظارتی بر فعالیت آن ها وجود ندارد و در صورت بروز مشکل، مردم نمی توانند به مراجع قانونی رسمی مراجعه کنند. بسیاری از این مراکز شماره های شخصی کارشناسان را برای تماس ارائه می دهند و هیچ مرجع رسمی برای پیگیری شکایات وجود ندارد.»

اجاره به شرط تملیک گزینه منطقی در خرید اقساطی

نایب رئیس اتحادیه فروشندگان خودرو تهران درباره شیوه انعقاد قرارداد تصریح کرد: «موضوع سند خودرو در قرارداد های فروش اقساطی و اجاره به شرط تملیک، برای بسیاری از افراد سوال برانگیز است. در برخی از این قراردادها سند خودرو در گروی بانک می ماند. برخی دیگر از شرکت ها نیز از روش های مختلف برای فروش اقساطی استفاده می کنند. یکی از روش های رایج، فروش اقساطی با وعده دار است که در آن کالا به مشتری تحویل داده می شود، اما پرداخت مبلغ آن به طور کامل در آینده صورت می گیرد. به این مدل، فروش سلف هم می گویند که در آن مشتری ابتدا بخشی از مبلغ را پرداخت می کند و مابقی را در مدتی مشخص در آینده پرداخت می کند.»

وی افزود: «برای مثال در بازار محصولات کشاورزی باغداران معمولاً محصول خود را پیش فروش می کنند و در ازای دریافت پول پیش از برداشت محصول، آن را به مستثریان تحویل می دهند. این روال در بسیاری از بخش های تجاری رایج است. در این مدل، ممکن است برای پرداخت های مدت دار قیمت کالا بیشتر از قیمت نقدی باشد. به طور مثال، اگر یک کالا یک میلیارد تومان قیمت نقدی داشته باشد، در صورت پرداخت اقساطی، قیمت آن به یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان می رسد. این تغییر قیمت به دلیل تأخیر در پرداخت است و به عنوان «یا» تلقی نمی شود، زیرا در این حالت، قیمت کالا برای مشتری متفاوت محاسبه می شود، نه اینکه بر اساس مبلغ بدهی سود اضافه شود. در واقع، وقتی مبلغ کالا متفاوت می شود، از نظر شرعی مشکلی به عنوان ربا وجود ندارد.»

او ادامه داد: «در قرارداد های اجاره به شرط تملیک، برخی شرکت ها که با بانک ها همکاری دارند، سند خودرو را در گروی بانک می گذارند. در این موارد، اگر پرداخت ها به موقع انجام نشود، بانک حق دارد خودرو را توقیف کند و آن را به قیمت روز بفروشد تا مطالبات خود را وصول کند. این فرایند معمولاً توسط دادگاه انجام می شود. در این حالت، مشتری می تواند از بخش باقی مانده پول خود پس از فروش خودرو بهره برداری کند، اما اگر مبلغی باقی نماند، آن پول به حساب صندوق دادگستری واریز می شود. در قرارداد های اجاره به شرط تملیک، حقوق در طرف کاملاً مشخص است و قوانین دقیق تری برای طرفین در نظر گرفته می شود. به طور مثال، اگر شخصی سه قسط خود را پرداخت نکند، قرارداد ممکن است به صورت قانونی فسخ و خودرو توقیف شود. در این نوع قرارداد، حقوق هر دو طرف به طور واضح مشخص می شود و راه حل های قانونی برای مشکلات پیش آمده وجود دارد.»

مراقب کلاه برداران باشید

خسروانی درباره اینکه بهتر است خودروی صفر خریداری شود یا کارکرده گفت: «در خرید خودرو، فرقی ندارد که خودرو صفر باشد یا دست دوم. نکته ای که باید توجه داشت این است که مردم از مراکز معتبر و دارای پروانه کسب خرید کنند. متأسفانه بسیاری از افراد در دام فروشندگان غیر معتبر و فاقد پروانه کسب می افتند. این افراد ممکن است مبلغی به عنوان پیش پرداخت از خریدار دریافت کنند و سپس از آن جای خود را تغییر دهند یا به طور کلی کلاهبرداری کنند. مناطقی مانند ستارخان، تهرانپارس و عبدالآباد شاهد چنین مشکلاتی اند. بنابراین مردم باید از مراجعه به مراکز معتبر و دارای پروانه کسب اطمینان حاصل کنند.» وی افزود: «در هنگام خرید خودرو، توصیه می شود خرید خود را با دقت بررسی کنید. ابتدا باید از فروشنده بخواهید شرایط قرارداد را به طور شفاف توضیح دهد، مثلاً اینکه خودرو از نظر فنی سالم باشد و یا هیچ گونه تصادف و رنگ کردگی نداشته باشد. همچنین، قبل از تحویل خودرو، حتماً آن را توسط یک کارشناس معتبر بررسی کنید تا خیالتان از بابت صحت اطلاعات راحت باشد.»

نایب رئیس اتحادیه فروشندگان خودرو تهران درباره لزوم توجه به جواز کسب توسط مشتری ادامه داد: «برای اطمینان از معتبر بودن مرکز فروش، مردم می توانند به اتحادیه های سازمان های نظارتی مربوطه مراجعه کنند. مراکز دارای پروانه کسب تحت نظارت اتحادیه ها هستند و در صورت بروز هرگونه تخلف، می شود به سرعت پیگیری کرد. در صورتی که تخلفی از سوی این مراکز صورت گیرد، اتحادیه می تواند از ادامه فعالیت آن ها جلوگیری کند. اما مراکزی که فاقد پروانه کسبند، هیچ نظارتی بر فعالیت آن ها وجود ندارد و در صورت بروز مشکل، مردم نمی توانند به مراجع قانونی رسمی مراجعه کنند. بسیاری از این مراکز شماره های شخصی کارشناسان را برای تماس ارائه می دهند و هیچ مرجع رسمی برای پیگیری شکایات وجود ندارد.»

پرداخت پیش قسط و چک هم زمان با دریافت خودرو

خسروانی سپس عنوان کرد: «یک نکته مهم دیگر این است که هنگام خرید خودرو، باید پول و چک های اقساط هم زمان با تحویل خودرو پرداخت شوند. تنها نمایندگی های مجاز شرکت های خودرو ساز، که در سایت های رسمی آن ها ذکر شده، مجاز به فروش خودرو به صورت اقساطی هستند. این نمایندگی ها به طور معمول، تحویل خودرو را در همان روز یا مدت زمان کوتاه انجام می دهند اما برخی از فروشندگان غیر مجاز ممکن است وعده تحویل خودرو را برای ماه ها به تعویق بیاورند که این امر نیز مشکوک است.» وی در پایان درباره فرایند خرید اقساطی خودرو یادآور شد: «در صورتی که قصد خرید خودرو به صورت اقساطی را دارید، باید توجه داشته باشید فروشنده ابتدا باید مدارک شما را برای تأسیس قرارداد به بانک یا لیزینگ ارسال و تأییدیه لازم را از بانک دریافت کند. سپس می توانید خودرو را با توجه به میزان اعتبار خود دریافت کنید. در نهایت با توجه به نرخ بالای سود بانکی و صندوق های سرمایه گذاری در ایران، اگر فروشنده ای نرخ سود بسیار پایین تر از معمول پیشنهاد دهد، باید نسبت به این موضوع شک کرد و تحقیق بیشتری انجام داد. اگر نرخ سود اعلامی ماهانه کمتر از ۳ درصد باشد، احتمالاً محاسبات سود دچار ایراد یا تفاوت هایی است که باید بررسی شود.»

شرایط فروش اقساطی توسط سایت های مختلف برای خودروی کوییک			
عنوان	شرایط فروش	مدارک و ضامن	نرخ سود
ماشینچی	تا اطلاع ثانوی ارائه خدمات فروش خودروی اقساطی توسط این پلتفرم متوقف شده است	توقف پلتفرم	توقف پلتفرم
سپند خودرو	- پیش پرداخت: حدود ۳۲۵ میلیون تومان اقساط: از ۶ ماه تا ۲۴ ماه	- مدارک: کارت ملی، شناسنامه، قرارداد - شرایط خاص: اگر شخص چک دهنده کارمند رسمی یا صاحب جواز کسب باشد، پیش پرداخت کمتر خواهد بود (حدود ۲۵۵ میلیون تومان). برای پیش پرداخت ۷۰ درصد، شخص باید مدارک معتبر داشته باشد. اگر مشتری کارمند دولت باشد یا سند ملکی داشته باشد، شرایط معتبرتر خواهد بود	نرخ بهره: ۳٪ ماهانه
مبین خودرو	- پیش پرداخت: ۳۵۱ میلیون تومان برای شرایط معمول پیش پرداخت کمتر باعث افزایش مبلغ اقساط می شود - اقساط: برای پیش پرداخت ۳۵۱ میلیون تومان، اقساط ماهیانه: ۱۰ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان برای پیش پرداخت ۲۴ میلیون تومان، اقساط ماهیانه: ۲۹ میلیون تومان - مدت اقساط: از ۶ ماه تا ۲ سال قابل تنظیم است - رهن خودرو: خودرو در رهن بانک پارسیان قرار می گیرد	- مدارک: چک، مدارک شغلی (مدارک شناسایی و مشخصات شغلی و قراردادی)	نرخ بهره سالیانه: ۳۰٪ + نرخ بهره بانکی: ۲.۵٪ ماهیانه
کیان خودرو	- پیش پرداخت برای ۲ سال: ۳۲۵ میلیون تومان - اقساط ماهیانه برای ۲۴ ماه: ۴۸ میلیون تومان - مدت زمان اقساط: ۲۴ ماه یا ۳۶ ماه. - سقف وام: بسته به شرایط متقاضی (برای خودروی داخلی تا ۵۰۰ میلیون تومان). شرایط خودروهای وارداتی (مثال: فونیکس اف ایکس): - پیش پرداخت: ۱.۶۶۰ میلیون تومان. اقساط هر دو ماه: ۱۳۳ میلیون تومان. گردش حساب ماهانه: باید ۳ برابر مبلغ اقساط (۱۹۹ میلیون تومان) باشد	- حداقل پیش پرداخت: حداقل ۲۵۰ تا ۲۶۰ میلیون تومان بسته به کارکرد خودرو - ضامن: برای وام زیر ۵۰۰ میلیون تومان، بدون ضامن برای وام بین ۵۰۰ تا ۷۰۰ میلیون تومان، نیاز به یک ضامن برای وام بالای ۷۰۰ میلیون تومان، نیاز به دو ضامن - تأییدیه بانک سامان: برای وام های تا ۵۰۰ میلیون تومان، بدون ضامن برای وام های بالای ۵۰۰ میلیون تومان، با یک یا دو ضامن - شرایط سخت گیری بانک پارسیان: گردش حساب ماهانه باید حداقل ۳ برابر مبلغ اقساط باشد	نرخ بهره: ۳٪ ماهانه
همراه مکانیک	حداقل ۶۰ درصد پیش پرداخت دریافت می شود * اقساط ۱ تا ۶۰ ماهه	- مدارک: مدارک شناسایی، مدارک شغلی، چک	نرخ بهره: ۳٪ ماهانه
اتو	* نامشخص	*	
کارنامه	* از ۵۰ تا ۹۰۰ میلیون تومان تسهیلات * اقساط از ۱۲ تا ۳۶ ماهه	- مدارک: کارت ملی؛ چک صیادی بنفش به نام فرد خریدار، داشتن حساب بانک مقصد داشتن حداقل رتبه اعتباری C۳	نرخ بهره: ۳٪ تا ۴ درصد ماهانه
آرشا خودرو	- پیش پرداخت: ۵۰ درصد پیش پرداخت اقساط از ۶ ماه الی ۳۶ ماه قسط و رهن: سند خودرو به نام خریدار می خورده، ولی خودرو در رهن شرکت باقی می ماند - ویژگی خاص قرارداد: این قرارداد «اجاره به شرط تملیک» است، به این معنی است که پس از پرداخت کامل اقساط، مالکیت خودرو به خریدار منتقل می شود - سرمایه گذار: پرداخت اقساط از طریق یک سرمایه گذار انجام می شود، نه از طریق بانک - تحویل خودرو: خودرو به محض عقد قرارداد و دریافت پیش پرداخت، به خریدار تحویل داده می شود	- مدارک: کارت ملی، شناسنامه، چک صیادی، مدارک سکوئی و شغلی - گردش حساب: با حداقل مبلغ ۲۵ میلیون تومان	نرخ بهره: ۵٪/۳ ماهانه